

РЕЦЕНЗІЯ

професора кафедри адміністративного та фінансового права Національного університету біоресурсів і природокористування України, кандидата юридичних наук, професора **СЛЮСАРЕНКА Сергія Вікторовича** на дисертацію **ЛОЗІНСЬКОГО Іллі Сергійовича** на тему: **«Теоретико-правові засади організації та здійснення громадського контролю за діяльністю Міністерства юстиції України»**, подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» галузі знань 08 «Право»

Актуальність обраної теми. У сучасній доктрині публічного права громадський контроль розглядається не лише як форма участі громадян та інституцій у здійсненні публічної влади, але й як важливий механізм забезпечення підзвітності органів державної влади, реалізації принципу відкритості державного управління та утвердження верховенства права.

Саме через інститути громадянського суспільства та різноманітні форми взаємодії громадян з органами влади забезпечується можливість суспільства впливати на процес формування та реалізації державної політики, а також здійснювати контроль за діяльністю публічних інституцій. Воєнний стан значною мірою вплинув на пріоритети діяльності органів влади, вплинув і продовжує впливати на розподіл ресурсів, посилює безпекові вимоги та може зумовлювати певні обмеження процедур відкритості та участі громадськості. Водночас навіть за таких умов громадський контроль не втрачає своєї актуальності, оскільки саме у періоди підвищених ризиків для демократичних інститутів особливого значення набувають механізми забезпечення прозорості та підзвітності публічної влади, що особливо важливо на фоні євроінтеграційного просування України.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертація І. С. Лозінського характеризується системним підходом до предмету дослідження. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, які об'єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Структура повністю відповідає цілям і завданням дослідження, дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені автором. Обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації, підтверджується критичним аналізом наявних літературних джерел, вітчизняного та міжнародного законодавства, статистичних матеріалів та матеріалів судової практики. Дана дисертація значною мірою є пошуковою, системною та науково-зрілою. Усі наукові положення, висновки та рекомендації достатньою мірою обґрунтовані, підкріплені теоретичними положеннями, нормативно-правовою базою, статистичними даними. Вони відповідають меті та завданням роботи, що забезпечується вдалим обранням для дослідження методів. Передусім у роботі використано низку загальнонаукових методів, зокрема: аналізу, синтезу, індукції, дедукції, узагальнення, аналогії, моделювання та системного аналізу. Зокрема, при дослідженні нормативного регулювання громадського контролю, у тому числі у сфері юстиції (підрозділи 1.3, 2.2, 3.1), використано методи аналізу та системного аналізу, що дало змогу виокремити структурні елементи відповідного правового регулювання, встановити їх взаємозв'язки, а також визначити місце громадського контролю у системі публічного управління; метод індукції використано при дослідженні окремих аспектів громадського контролю у сфері юстиції за різними напрямками діяльності Міністерства юстиції України, що дозволило сформувати загальні висновки щодо його змісту та особливостей реалізації (підрозділ 1.3, розділ 2); метод дедукції застосовано для формулювання загальних теоретичних положень про сутність, зміст та межі громадського контролю у сфері юстиції з подальшим їх застосуванням до аналізу конкретних правових

ситуацій і нормативних приписів (підрозділи 2.1, 2.3); метод узагальнення використано у роботі наскрізно з метою систематизації наукових підходів до визначення поняття громадського контролю, принципів організації громадського контролю, а також для формування авторських висновків і пропозицій щодо вдосконалення відповідного правового регулювання, загальних висновків до роботи та положень наукової новизни; метод аналогії дав змогу виявити спільні та відмінні риси у механізмах здійснення громадського контролю в різних сферах публічного управління та поширити відповідні напрацювання на сферу юстиції (підрозділи 1.2, 2.1); метод моделювання застосовано при розробленні пропозицій щодо оптимальної моделі організації та функціонування громадського контролю за діяльністю Міністерства юстиції України (підрозділ 3.2); метод синтезу забезпечив об'єднання результатів дослідження окремих елементів у цілісну концепцію громадського контролю як інституту публічного управління (підрозділи 2.1, 2.3, 3.1, 3.2); застосування системного аналізу дозволило також розглядати громадський контроль у сфері юстиції як складову більш широкої системи публічного управління, визначити його функціональне призначення, а також взаємозв'язки з іншими елементами цієї системи (підрозділи 1.1, 1.2). Крім цього, у роботі було використано спеціально-юридичні методи, зокрема: формально-юридичний, порівняльно-правовий, метод правового моделювання та правового прогнозування. Формально-юридичний (догматичний) метод застосовано при аналізі нормативно-правових актів, що регулюють здійснення громадського контролю, у тому числі у сфері юстиції, з метою з'ясування змісту відповідних правових норм, їх структури, системних зв'язків та особливостей юридичної техніки (розділи 2, 3). Усі ці методи були використані комплексно.

Метою дисертації є комплексне теоретико-правове обґрунтування теоретико-правових засад організації та здійснення громадського контролю за діяльністю Міністерства юстиції України, визначення особливостей його інституційної та нормативної моделі, а також розроблення науково обґрунтованих підходів до оптимізації механізмів його функціонування в сучасних умовах розвитку публічного управління та існуючих викликів.

Структура дисертації дозволила автору повною мірою охопити предмет наукового дослідження. Сама робота в цілому справляє позитивне враження, що свідчить про системне і повне опрацювання проблеми і високий рівень наукової підготовки автора.

Вступ містить всі складові, рекомендовані чинним законодавством України, зокрема: обґрунтування актуальності проблеми дисертації; зазначення зв'язку роботи з науковими програмами, планами, темами; формування мети, завдань дослідження; визначення об'єкту, предмету та методів дослідження; визначення науково-теоретичного підґрунтя для виконання дисертації, нормативної та емпіричної бази наукового дослідження; окреслення практичного значення висновків та положень дисертації; перелік наукових конференцій, де було апробовано основні положення роботи.

У **першому розділі** дисертації досліджено витoki формування та сучасне доктринальне розуміння інституту громадського контролю; визначено основні сфери, форми та механізми здійснення громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади; розкрито завдання, функції та місце громадського контролю у системі взаємодії громадянського суспільства і Міністерства юстиції України.

У **другому розділі** дисертації сформульовано та науково обґрунтовано інституційні принципи організації та здійснення громадського контролю за діяльністю Міністерства юстиції України; проаналізовано нормативно-правове забезпечення здійснення громадського контролю у сфері діяльності Міністерства юстиції України; визначено порядок, основні

форми та процедурні механізми реалізації громадського контролю за діяльністю Міністерства юстиції України.

У **третьому розділі** запропоновано нормативні та організаційні підходи до оптимізації засад функціонування громадського контролю за діяльністю Міністерства юстиції України; досліджено механізми удосконалення системи моніторингу результатів здійснення громадського контролю та виконання прийнятих за його результатами рішень.

Висновки сформульовані дисертантом чітко і повно розкривають поставлені в роботі завдання та результати дослідження.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання. Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що їх може бути використано у: науково-дослідній сфері – як основа для подальших наукових досліджень та розвідок з питань організації і здійснення громадського контролю; у нормотворчому процесі – запропоновані у роботі пропозиції щодо формування та функціонування моделі громадського контролю за діяльністю Міністерства юстиції України можуть слугувати підґрунтям для подальшого реформування форм і методів здійснення громадського контролю, а також бути використані при розробленні урядових програм і планів Кабінету Міністрів України, спрямованих на розвиток та удосконалення системи громадського контролю у сфері публічного управління загалом і у сфері юстиції зокрема; у правозастосовній діяльності – положення дисертаційного дослідження сприятимуть забезпеченню єдності розуміння і правильного застосування норм, які регулюють організацію і здійснення громадського контролю в Україні; у навчальному процесі – при підготовці відповідних розділів підручників, навчальних посібників і методичних матеріалів з таких навчальних дисциплін, як: теорія держави і права, конституційне право України, адміністративне право, адміністративний процес, муніципальне право, право публічного управління, антикорупційне право, інформаційне право, а також спеціальних курсів, присвячених питанням участі громадян у здійсненні публічної влади, реалізації права на звернення, механізмам громадського контролю за діяльністю органів публічної влади, взаємодії органів державної влади з інститутами громадянського суспільства та цифровізації інструментів публічного управління.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження викладено у 6 публікаціях, з яких 3 статті у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, 3 тези наукових доповідей. Зазначені публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертаційного дослідження.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Дисертація є самостійною кваліфікаційною науковою працею із науково-обґрунтованими висновками та рекомендаціями, які подано автором для публічного захисту. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідні джерела. У роботі відсутнє привласнення чужих ідей, результатів або слів без оформлення належного цитування.

Питання для дискусійного обговорення та недоліки дисертації щодо її змісту та оформлення:

1. Дисертація значно виграла б, якби автор чіткіше розмежував поняття «громадський контроль» та «громадський моніторинг», оскільки в тексті вони іноді вживаються як тотожні, попри їхню різну правову природу.

2. Робота потребує додаткового аналізу механізмів вирішення конфлікту між принципом прозорості діяльності органів юстиції та обмеженнями, що накладаються правовим режимом воєнного стану.

3. Автору доцільно було б конкретизувати пропозиції щодо внесення змін до Положення про Громадську раду при Міністерстві юстиції України, щоб перетворити її з консультативно-дорадчого органу на дієвий інструмент впливу.

4. Дисертаційне дослідження містить глибокі та системні теоретико-методологічні позиції у розрізі досліджуваної проблематики суспільних відносин, водночас воно значно б виграло при більшій орієнтації на практичну складову.

Водночас, викладенні зауваження переважно мають дискусійний характер і суттєво не впливають на позитивну оцінку дисертації. Вони викликані інтересом до цього дослідження, новизною та актуальністю окреслених у дисертації питань і свідчать про творчий характер роботи та спроби вирішення теоретично складних і практично важливих проблем, що мають значення для юридичної науки.

Загальний висновок. Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що дисертація І. С. Лозінського на тему: «Теоретико-правові засади організації та здійснення громадського контролю за діяльністю міністерства юстиції України» є завершеним самостійним науковим дослідженням, у якому отримано нові, теоретично й практично обґрунтовані результати. У сукупності вони вирішують важливе наукове завдання, що має істотне значення для розвитку науки адміністративного права та подальшого вдосконалення громадського контролю за діяльністю Міністерства юстиції України. Висновки та пропозиції, сформульовані автором, є логічно послідовними, аргументованими й свідчать про його високий рівень наукової підготовки та вміння самостійно вирішувати складні теоретичні й практичні питання.

Отже, дисертація на тему: «Теоретико-правові засади організації та здійснення громадського контролю за діяльністю міністерства юстиції України» відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її автор Лозінський Ілля Сергійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» галузі знань 08 «Право».

Рецензент професор кафедри адміністративного та фінансового права Національного університету біоресурсів і природокористування України, кандидат юридичних наук, професор Сергій СЛЮСАРЕНКО